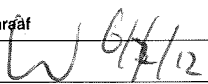

**Ecologische quickscan inrichting
middenloop Vledder Aa**

**Ecologische quickscan inrichting
middenloop Vledder Aa****Natuurtoets**

referentie	projectcode	status
MP27-4/posm/024	MP27-4	definitief
projectleider	projectdirecteur	datum
Ir. Th. van Wee	Ir. Th.G.J. Witjes	6 juli 2012

autorisatie	naam	paraf
goedgekeurd	Ir. T.H. van Wee	

INHOUDSOPGAVE	blz.
1. INLEIDING	1
1.1. Aanleiding	1
1.2. Plangebied	1
1.2.1. Deelgebied 1	1
1.2.2. Deelgebied 2	1
1.3. De herinrichting	2
1.4. Leeswijzer	2
2. WETTELIJK KADER	5
2.1. Gebiedsbescherming	5
2.1.1. Natuurbeschermingswet 1998	5
2.1.2. Ecologische Hoofdstructuur	6
2.2. Soortenbescherming	7
3. BESCHERMDE GEBIEDEN	11
3.1. Deelgebied 1	11
3.1.1. Natuurbeschermingswet 1998	11
3.1.2. Beschermde natuurmonumenten	13
3.1.3. Ecologische Hoofdstructuur	13
3.2. Deelgebied 2	15
3.2.1. Natuurbeschermingswet 1998	15
3.2.2. Ecologische hoofdstructuur	16
4. BESCHERMDE SOORTEN	17
4.1. Methode	17
4.1.1. Bureaustudie	17
4.1.2. Veldbezoek	17
4.2. Beschrijving per soortgroep	17
4.2.1. Vaatplanten (deelgebied 1 en 2)	17
4.2.2. Zoogdieren (deelgebied 1 en 2)	19
4.2.3. Vleermuizen	22
4.2.4. Vogels (deelgebied 1 en 2)	23
4.2.5. Reptielen	24
4.2.6. Amfibieën (deelgebied 1 en 2)	26
4.2.7. Vissen	27
4.2.8. Libellen en vlinders	28
4.2.9. Overige ongewervelden (deelgebied 1 en 2)	29
5. CONCLUSIE/SAMENVATTING	31
5.1. Beschermde gebieden	31
5.1.1. Natura 2000	31
5.1.2. Beschermde natuurmonumenten	31
5.1.3. Ecologische hoofdstructuur	31
5.2. Beschermde soorten (deelgebied 1)	31
5.3. Beschermde soorten (deelgebied 2)	33
6. LITERATUURLIJST	35
laatste bladzijde	35

BIJLAGEN

I Beschrijving Natura 2000-gebied Drents Friese Wold

aantal blz.

3

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

In het tweede Provinciaal Omgevingsplan van de provincie Drenthe, is het gebied van de middenloop Vledder Aa aangewezen als reservaat en natuurontwikkelingsgebied. Het gebied is verdroogd en om het gebied goed in te kunnen richten moet de grondwaterstand omhoog. De bovenloop van de Vledder Aa is in al in een eerder stadium heringericht. De gronden langs de middenloop worden of zijn aangekocht op basis van vrijwilligheid. Waterschap Reest en Wieden heeft daarom besloten de middenloop van de Vledder Aa gefaseerd te herstellen. Inmiddels zijn de grond voor fase 1 verworven, zodat deze fase uitgevoerd kan worden. In het kader van het project Rijksmanshoeve is al ca. 22 ha van fase 1 heringericht. De begrenzing van fase 1 (113 ha) en de heringerichte gronden voor Rijksmanshoeve zijn in afbeelding 1.1 weergegeven.

De middenloop van de Vledder Aa krijgt een natuurfunctie maar is in de huidige situatie afgestemd op landbouwkundig gebruik. Met het beekherstel wordt het watersysteem van het beekdal aangepast aan de natuurfunctie. In 2005 heeft Witteveen+Bos een GGOR-studie afgerond en een ontwerp gemaakt voor de gehele middenloop van de Vledder Aa. Om fase 1 uit te kunnen voeren moet het ontwerp getoetst worden aan de huidige ontwikkelingen. Vervolgens moeten procedures worden doorlopen en de uitvoering worden voorbereid.

In het onderliggende rapport wordt de herinrichting getoetst aan de Europese en nationale vigerende natuurwetgeving. Hierbij komt de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet 98), Natura Ruimte (Ecologische hoofdstructuur (EHS)) en Flora- en faunawet (Ffw) aan bod. In de toetsing wordt onderscheid gemaakt tussen 2 deelgebieden:

- deelgebied 1: in dit deelgebied vindt de hermeandering plaats langs de Vledder Aa. Alle werkzaamheden ten aanzien van de herinrichting van de Aa vallen binnen dit deelgebied;
- deelgebied 2: dit deelgebied ligt op het perceel Rijksmanshoeve. Hier wordt aansluitend aan één van de aanwezige vennen, extra grond afgegraven ten behoeve van het dempen van de Vledder Aa. De bouwvoor wordt 40 cm afgegraven. Op dit lager gelegen deel kan het habitattype vochtige heide zich ontwikkelen.

1.2. Plangebied

1.2.1. Deelgebied 1

De middenloop Vledder Aa ligt ten oosten van Doldersum en heeft een oppervlakte van 113 hectare. Het plangebied ligt tussen het bungalowpark van Doldersum en de bossen van het Nationaal Park Drents-Friese Wold (zie afbeelding 1.1) en ligt geheel binnen de grenzen van Natura 2000-gebied Drents Friese Wold. Het beekdal kenmerkt zich door een open landschappelijk karakter met bos- en heidecomplexen ten westen en oosten van het beekdal en een aantal plassen. De meeste graslanden zijn in gebruik als weiland en afgestemd op landbouwkundig gebruik. (zie afbeelding 1.1)

1.2.2. Deelgebied 2

Rijksmanshoeve is enige jaren geleden heringericht tot een nat heideterrein. Her en der zijn vennen aangelegd. Op het terrein is de afgelopen jaren een droge tot vrij natte ruigte tot ontwikkeling gekomen met grote eenheden pitrus en pijpenstrootje.

1.3. De herinrichting

Met behulp van een grondwatermodel, een oppervlaktewatermodel en het Waternood-Instrumentarium is het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) voor het beekdal bepaald. Door diverse peilvarianten is het GGOR vastgesteld op een peil in de beek van 40 cm beneden maaiveld. Dit betekent een peilverhoging van circa 70 cm ten opzichte van de huidige situatie. Dit peil is optimaal voor de hydrologische condities van de gewenste natuurdoeltypen. Ook wordt de ligging van de beek aangepast aan de oorspronkelijke meanders van voor de normalisatie in de jaren 50. Als laatste worden omliggende weilanden eventueel geplagd en worden hier poelen/vennen gegraven.

1.4. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is het toetsingskader in relatie tot de natuurwet- en regelgeving beschreven. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de Natura 2000-gebieden en de EHS in de directe omgeving van het plangebied en de mogelijke consequenties hiervan voor het voornemen. In hoofdstuk 4 worden de effecten van het voornemen op de beschermde soorten van de Flora- en faunawet (Ffwet) beschreven. Hoofdstuk 5 bevat vervolgens de conclusie/samenvatting van de effecten van de werkzaamheden op beschermde gebieden en soorten. Daarnaast worden de consequenties en vervolgstappen ten aanzien van gebieds- en soortenbescherming inzichtelijk gemaakt.

Afbeelding 1.1. Ligging deelgebied 1 (rood), deelgebied 2 (blauw) en de fotolocaties (A tot en met F)

Afbeelding 1.2. Een impressie van de planlocatie, de letters in de foto's corresponderen met de letters in afbeelding 1.1.

2. WETTELIJK KADER

In Nederland is de natuurbescherming geregeld in enerzijds de bescherming van gebieden (Natuurbeschermingswet 1998, Ecologische HoofdStructuur (Nota Ruimte), Provinciale programma's), en in anderzijds de bescherming van soorten (Flora- en faunawet). Hieronder worden de relevante wettelijke kaders toegelicht.

2.1. Gebiedsbescherming

2.1.1. Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 (Nbw'98) biedt de juridische basis voor het Natuurbeleidsplan, de aanwijzing van te beschermen gebieden en landschapsgezichten, vergunningverlening, schade- vergoeding, toezicht en beroep. Internationale verplichtingen uit de Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR), maar ook verdragen als bijvoorbeeld het Verdrag van Ramsar (Wetlands) zijn hiermee in nationale regelgeving verankerd.

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Nbw'98:

- Natura 2000-gebieden (VR- en HR-gebieden);
- Beschermde Natuurmonumenten;
- gebieden die de Minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichtingen (uitgezonderd verplichtingen op grond van de VR en HR), zoals Wetlands.

Deze gebieden worden in de navolgende paragrafen nader toegelicht.

Natura 2000

Op dit moment doorlopen een aantal HR-gebieden nog de definitieve aanwijzings-procedure tot Natura 2000-gebied. De al eerder aangewezen VR-gebieden worden hierbij opnieuw aangewezen. In deze overgangssituatie bestaan er:

- gebieden die reeds definitief zijn aangewezen, met instandhoudingsdoelstellingen (zie volgende paragraaf);
- gebieden die nog niet definitief zijn aangewezen, maar waarvoor wel ontwerp aanwijzingsbesluiten met voorlopige instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd;
- gebieden die nog niet als Natura 2000-gebied zijn aangewezen maar wel als zodanig bij de Europese Unie zijn aangemeld.

Een belangrijk verschil tussen de toetsing van Natura 2000-gebieden in de huidige situatie en de toetsing in de situatie na de definitieve aanwijzing, ligt in de toetsingscriteria van het beschermings- regime. Afhankelijk van de procedure vindt toetsing plaats op basis van:

- een definitief aanwijzingsbesluit met instandhoudingsdoelstellingen;
- eerder vrijgegeven voorlopige (concept) instandhoudingsdoelstellingen die onderdeel zijn van een ontwerp aanwijzingsbesluit;
- een toelichting of motivering zoals beschreven op het aanmeldingsdocument van Natura 2000-gebieden voor de Europese Unie.

Instandhoudingsdoelstellingen beschrijven de doelen voor natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten om een gunstige staat van instandhouding te waarborgen. In deze instandhoudingsdoelstellingen kunnen complementaire doelen zijn opgenomen voor vogelsoorten die in zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren en voor habitattypen en -soorten die nog niet in het gebied voorkomen en die op landelijke schaal in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren, maar waarvoor in het onderhavige gebied goede kansen aanwezig zijn voor ontwikkeling en vestiging.

Met die complementaire doelen wordt binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage geleverd aan de realisering van de landelijke doelen voor de betreffende habitattypen en soort(en).

Beschermde Natuurmonumenten

In de oorspronkelijke Natuurbeschermingswet uit 1967 werd het onderscheid tussen Staats- en Beschermde Natuurmonumenten gemaakt. Met de inwerkingtreding van de Nbwet '98 verviel dit onderscheid. Bij de aanwijzing van Natura 2000-gebieden is het mogelijk dat (delen van) Beschermde Natuurmonumenten binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied vallen. Indien dit het geval is, worden over het algemeen de BN-waarden, uit het aanwijzingsbesluit van het Beschermde Natuurmonument, verwerkt in de instandhoudingsdoelen van het betreffende Natura 2000-gebied. Indien niet alle BN-waarden van een Beschermde Natuurmonument zijn opgenomen in de instandhoudingsdoelen van het betreffende Natura 2000-gebied, dient er ook toetsing plaats te vinden aan de hand van de BN-waarden uit het aanwijzingsbesluit van het Beschermde Natuurmonument.

2.1.2. Ecologische Hoofdstructuur

In de Nota Ruimte is een aantal uitwerkingen van ruimtelijke afwegingskaders voor de EHS aangekondigd. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) beoogt de realisatie van een samenhangend netwerk van natuurgebieden en verbindingzones. Door natuur te verbinden blijft diversiteit behouden en verkleint de kans op uitsterven van soorten. Het eerdere streven was om in Nederland in 2020 meer dan 750.000 ha aan EHS-gebieden te hebben. Het grootste deel daarvan zijn bestaande bossen en natuurgebieden. Daarbij komen nog de ruim zes miljoen hectare natte natuur: meren, rivieren en de Nederlandse delen van de Noord- en Waddenzee. Een gebied kan tegelijk een Natura 2000-gebied zijn en onderdeel zijn van de EHS. Als er sprake zou zijn van tegenstrijdige vereisten, dan is het Natura 2000-beschermingsregime leidend. In het huidige regeerakkoord is afgesproken om de EHS in een herijkte vorm in 2018 gerealiseerd te hebben, waarbij uitgegaan wordt van de huidige 600.000 ha die nog met hooguit enkele tienduizenden ha kan groeien. Bij het hieropvolgende onderhandelingsakkoord (20 september 2011) over de decentralisatie van het natuurbeleid is afgesproken dat de herijkte EHS wordt afgerond in 2021. Dit betekent dat de provincies drie jaar langer de tijd krijgen dan in het regeerakkoord is voorzien. De herijkte EHS wordt uiterlijk 2012 vastgelegd in provinciale verordeningen om planologische schaduwwerking zo snel mogelijk te beëindigen.

De specifieke waarden en kwaliteiten van een EHS bepalen of ruimtelijke initiatieven doorgang kunnen vinden. Iedere provincie heeft deze voorwaarden in een zogeheten compensatiebeginsel 'vastgelegd' (zie hierna volgend kader). Over het algemeen geldt dat er geen bestemmingswijzigingen mogelijk zijn als daardoor de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied significant worden aangetast; dit alles tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast, moet het bevoegd gezag (de gemeente) erop toezien dat hiernaar door de initiatiefnemer onderzoek wordt verricht. Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken zal de provincie de te behouden wezenlijke kenmerken en waarden per gebied moeten specificeren.

Compensatiebeginsel Drenthe

Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op gebied dat deel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur en een wijziging inhoudt ten opzichte van het daaraan voorafgaande ruimtelijk plan maakt geen nieuwe activiteiten dan wel wijziging van bestaande activiteiten mogelijk die de wezenlijke kenmerken en waarden van de ecologische hoofdstructuur significant aantasten.

Een ruimtelijk plan kan nieuwe activiteiten dan wel wijziging van bestaande activiteiten mogelijk maken indien:

1. er sprake is van een groot openbaar belang;
2. er geen reële andere mogelijkheden zijn;
3. uit het ruimtelijk plan blijkt dat en hoe negatieve effecten waar mogelijk worden beperkt en voor het overige worden gecompenseerd, waarbij:
 - a. de compensatie niet mag leiden tot een nettoverlies van areaal, samenhang en kwaliteit van de wezenlijke waarden en kenmerken;
 - b. de compensatie plaatsvindt:
 - aansluitend aan of, als dat niet mogelijk is, nabij de ecologische hoofdstructuur;
 - door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden of fysieke compensatie op afstand van het gebied; of
 - financiële wijze; en
4. het ruimtelijk plan inzicht biedt in de aard van de effectbeperkende of compenserende maatregelen, de begrenzing van het compensatiegebied en de wijze waarop die compensatie duurzaam is verzekerd.

2.2. Soortenbescherming

Flora- en faunawet

De bescherming van soorten is in Nederland geïmplementeerd in de Ffwet. Op grond van de Ffwet is een groot aantal dier- en plantensoorten aangewezen als beschermde inheemse soort. Ten aanzien van de beschermde inheemse diersoorten kent de Ffwet een verbod op het verontrusten, vangen en doden van soorten en het verstoren, vernielen en beschadigen van hun nesten, voortplantings-, rust- en verblijfplaatsen (artikel 9 tot en met 13). Ten aanzien van de beschermde inheemse plantensoorten geldt een verbod op het plukken en anderszins beschadigen (artikel 8). Voor alle soorten (beschermde en onbeschermde) kent de Ffwet een zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt en verder gaat dan de beschermde plant- en diersoorten.

De beschermde dier- en plantensoorten, die zijn opgenomen in de Ffwet, zijn verdeeld in tabellen (zie het volgende kader). Tabel 1 geeft de algemene soorten weer, die licht beschermd zijn. In dit rapport wordt naar deze soorten verwezen als 'tabel 1-soort'. Tabel 2 geeft de minder algemene, middelzwaar beschermde soorten weer. In tabel 3 staan soorten die worden genoemd in bijlage 1 van de AMvB Ffwet en soorten vermeld in bijlage IV van de HR en deze zijn zwaar beschermd. In dit rapport worden soorten die staan vermeld in de tabellen 2 en 3 van de AMvB Ffwet aangeduid met de termen 'tabel 2-soort' respectievelijk 'tabel 3-soort'. Alle inheemse vogelsoorten vallen onder een beschermingsregime dat gelijk is aan dat van de tabel 3-soorten.

Beschermingregimes Flora- en faunawet

Tabel 1-soorten

Voor algemene soorten (tabel 1-soorten of licht beschermd) geldt een vrijstelling voor artikel 8 tot en met 13 van de Ffw. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld, behalve de zorgplicht. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd.

Tabel 2-soorten

Voor een aantal minder algemene soorten (tabel 2-soorten of middelzwaar beschermd) geldt een vrijstelling voor artikel 8 tot en met 13 van de Ffw, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van Economische zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I, voorheen LNV) goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode kan door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden ter goedkeuring door de Minister van EL&I of er kan een reeds goedgekeurde gedragscode worden gebruikt. Wanneer volgens een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt, hoeft voor deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Als niet volgens een goed gekeurde gedragscode wordt gewerkt moet voor het overtreden van verbodsbepalingen ten aanzien van deze soorten een ontheffing van de Ffw worden aangevraagd. Bij de beoordeling van deze aanvraag vindt een zogenaamde lichte toets plaats, wat wil zeggen dat alleen wordt getoetst of geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Tabel 3-soorten en bijlage IV van de Habitatrichtlijn

Voor ingrepen in het kader van bestendig beheer & onderhoud en bestendig gebruik, kan gebruik gemaakt worden van een door het ministerie van EL&I goedgekeurde gedragscode. Als het werken volgens een goedgekeurde gedragscode niet mogelijk is moet voor het overtreden van verbodsbepalingen ten aanzien van deze soorten (tabel 3-soorten of zwaar beschermd) een ontheffing van de Ffw worden aangevraagd. Voor het overtreden van verbodsbepalingen ten aanzien van deze soorten in deze groep voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is altijd een ontheffing noodzakelijk. Een ontheffingaanvraag voor deze groep soorten wordt getoetst aan drie criteria: 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang (zie volgende alinea), 2) er is geen alternatief, 3) doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Een ontheffing voor soorten van bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten kan worden aangevraagd op grond van alle belangen uit dit Besluit. Hieronder vallen onder andere:

- bescherming van flora en fauna (b);
- volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
- dwingende redenen van groot openbaar belang, van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j).

Een ontheffing voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan worden aangevraagd op grond van alle belangen uit de Habitatrichtlijn. Een groot verschil met het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten is dat belang j, uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling, daarin niet is opgenomen. In die combinatie kan een initiatief alleen plaatsvinden als alle negatieve effecten volledig worden voorkomen.

Vogelsoorten

De meeste vogelsoorten maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mogen deze nesten worden verwijderd of verplaatst, tenzij in specifieke situaties er een ecologisch zwaarwegend belang is om nesten die normaliter niet jaarrond beschermd zijn toch jaarrond te beschermen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer door een ingreep een groot deel van de nestgelegenheid van een bepaalde populatie dreigt te verdwijnen. Voor het verstoren van vogels (in het broedseizoen) is het aanvragen van ontheffing voor ruimtelijke ingrepen in principe niet aan de orde omdat bijna altijd een alternatief voorhanden is, namelijk werken wanneer geen broedende vogels aanwezig zijn.

De flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken zijn jaarrond beschermd. Hieronder vallen:

1. nesten die buiten het broedseizoen worden gebruikt als vaste rust- en verblijfplaats (bijvoorbeeld: steenuil);
2. nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (bijvoorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus);
3. nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing (bijvoorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
4. vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (bijvoorbeeld boomvalk, buizerd en ransuil).

Voor verstoring van deze soorten is een ontheffing noodzakelijk. Deze kan alleen aangevraagd worden op basis van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn:

- bescherming van flora en fauna (b);
- veiligheid van het luchtverkeer (c);
- volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

3. BESCHERMDE GEBIEDEN

3.1. Deelgebied 1

3.1.1. Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000

Gegevens

Het plangebied ligt geheel binnen de grenzen van Natura 2000-gebied (N2000-gebied) Drents- Friese Wold & Leggelderveld (zie afbeelding 3.1). In dit Natura 2000-gebied zijn voor 14 habitattypen, 2 habitatrichtlijnsoorten en 9 broedvogelsoorten instandhoudingsdoelen opgesteld (zie Bijlage I) [lit. 1].

Uit bijlage 1 blijkt dat het plangebied nu geen onderdeel uitmaakt van één van de habitattypen. Momenteel is niet bekend of het heringerichte Rijkmanshoeve ondertussen geschikt leefgebied biedt aan de kamsalamander [pers. comm. beheerder R. Popken, Natuurmonumenten]. Van de Vogelrichtlijnsoorten hebben grauwe klauwier, paapje en roodborsttapuit foerageergebied binnen het plangebied. Ook dodaars foerageert vermoedelijk binnen de grenzen van het plangebied. De grauwe klauwier, paapje en roodborsttapuit vinden bovendien geschikt broedgebied in de ruigten langs de perceelsloten en het water van de Vledder Aa [pers. comm. beheerder R. Popken, Natuurmonumenten en BMP-gegevens SOVON].

Effecten aanlegfase

In het plangebied zijn geen beschermde habitattypen aanwezig. Negatieve effecten gedurende de aanlegfase op deze beschermde onderdelen worden zodoende uitgesloten.

Negatieve effecten van de aanlegwerkzaamheden op de kamsalamander zijn op eenvoudige wijze te mitigeren door de werkzaamheden uit te voeren in de periode dat de soort geen gebruik maakt van de poelen/ vennen in Rijkmanshoeve. Dit is gedurende de overwinteringsperiode van de soort: november-maart (zie paragraaf 4.2.6). Indien in deze periode wordt gewerkt zijn negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de soort uit te sluiten.

Het plangebied is gedurende de zomermaanden (mei-augustus) onderdeel van het foerageergebied van grauwe klauwier, dodaars, paapje en roodborsttapuit. Wanneer de inrichtingswerkzaamheden tijdens de zomermaanden plaatsvinden, vindt tijdelijk verstoring van dit onderdeel van het foerageergebied van deze soorten plaats. De werkzaamheden hebben dan een tijdelijk negatief effecten op het foerageergebied. Gedurende de werkzaamheden zijn binnen het Natura 2000-gebied en omgeving alternatieve foerageergebieden voorhanden, welke ook beter van kwaliteit zijn dan het plangebied in de huidige situatie. Hierdoor doen de werkzaamheden geen afbreuk aan de instandhoudingsdoelen. Echter, het is aannemelijk dat de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd. Hierdoor worden negatieve effecten op foeragerende soorten uitgesloten.

Daarnaast broedt de grauwe klauwier, paapje en roodborsttapuit in de oevervegetatie langs de Vledder Aa en/of in de ruigten langs de perceelsloten [lit. 15]. Als gevolg van de aanleg van de meanders, gaat deze broedbiotoop tijdelijk verloren. Ten zuiden van het plangebied blijft dit type broedbiotoop langs de Vledder Aa echter intact. Na de werkzaamheden zal meer broedbiotoop ontstaan. Op korte afstand van het plangebied is voor grauwe klauwier en roodborsttapuit geschikt alternatief broedgebied voor de soorten aanwezig (Doldersummerveld op 400 m in NW-richting, Wapserzand op 400 m in O-richting en de ruigten

langs de Vledder Aa ten zuiden van deelgebied 1) waardoor deze soorten uitwijkmogelijkheden heeft. Aangezien het zwaartepunt van het broedgebied van het paapje langs de Vledder Aa ligt, is voor deze soort het aantal uitwijkmogelijkheden gering.

Effecten gebruiksfase

Als gevolg van de herinrichting van het plangebied kan het oppervlak vochtige heide, heischraal grasland en vennen uitbreiden. Hierdoor heeft de herinrichting een positief effect op de instandhoudingsdoelen voor de habitats en voor het leefgebied voor het leefgebied van de soorten met een instandhoudingsdoel.

Afbeelding 3.1. Deelgebied 1 (rode contour) en deelgebied 2 (blauwe contour) binnen het N2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (geel) [lit. 2]

Conclusie

Het voornemen heeft in de gebruiksfase een positief effect heeft op zowel de habitattypen en -soorten als de broedvogels. Gedurende de aanlegfase zijn er negatieve effecten op de foeragerende en broedende vogelsoorten met een instandhoudingsdoel niet uit te sluiten. Daarnaast kunnen de werkzaamheden in Rijkmanshoeve een negatief effect hebben op de kamsalamander indien de soort daar aanwezig is. Negatieve effecten op de soort kunnen echter op eenvoudige wijze worden gemitigeerd. De instandhoudingsdoelen zullen daarvoor niet in het geding komen. In een Voortoets dient dit te worden onderbouwd.

3.1.2. Beschermde natuurmonumenten

Gegevens

Het dichtbij gelegen Beschermde Natuurmonument (BN) is Delleburen, ten noordwesten van Oolderbepkoop. Dit gebied ligt op ruim 10 km afstand van het plangebied [lit. 2]. Er is geen ecologische relatie tussen dit BN en het plangebied.

Effecten en conclusies

Als gevolg van de onderlinge afstand tussen het plangebied en het dichtstbijzijnde BN zijn negatieve effecten op de waarden van dit BN als gevolg van het geplande voornemen uitgesloten. Nader onderzoek is niet nodig.

3.1.3. Ecologische Hoofdstructuur

Gegevens

Deelgebied 1 ligt geheel binnen de grenzen van de EHS [lit. 4]. Momenteel zijn in het plangebied de beheertypen fauna- en kruidenrijkgrasland en vochtig hooiland vertegenwoordigd. Uit de ambitiebeheerkaart afkomstig uit de Natuurbeheerplannen 2012 (gecorrigeerd op 23 april 2012) [lit. 5] valt op te maken dat voor het plangebied de beheertypen 'nat schraalland' (N10.01) en 'vochtige heide' worden geambieerd.

Dotterbloemgraslanden (nat schraalland) zijn uitgesproken bloemrijk. In het Drentsche Aa gebied bijvoorbeeld gaat het daarbij om dotterbloem, waterkruiskruid, echte koekoeksbloem, moerasvergeet-mij-nietje en moerasstrepzaad. Dotterbloemgraslanden zijn afhankelijk van hoge grondwaterstanden en een geringe tot matig hoge voedselrijkdom. Ze staan 's winters onder water en drogen 's zomers oppervlakkig uit. Dotterbloemgraslanden waren net als blauwgraslanden honderd jaar geleden zeer algemeen in Nederland. Door intensief landbouwkundig gebruik en vergaande ontwatering van graslanden zijn Dotterbloemgraslanden nu meestal kleine snippers die te lijden hebben van verzuring, vermessing en verdroging [lit. 5].

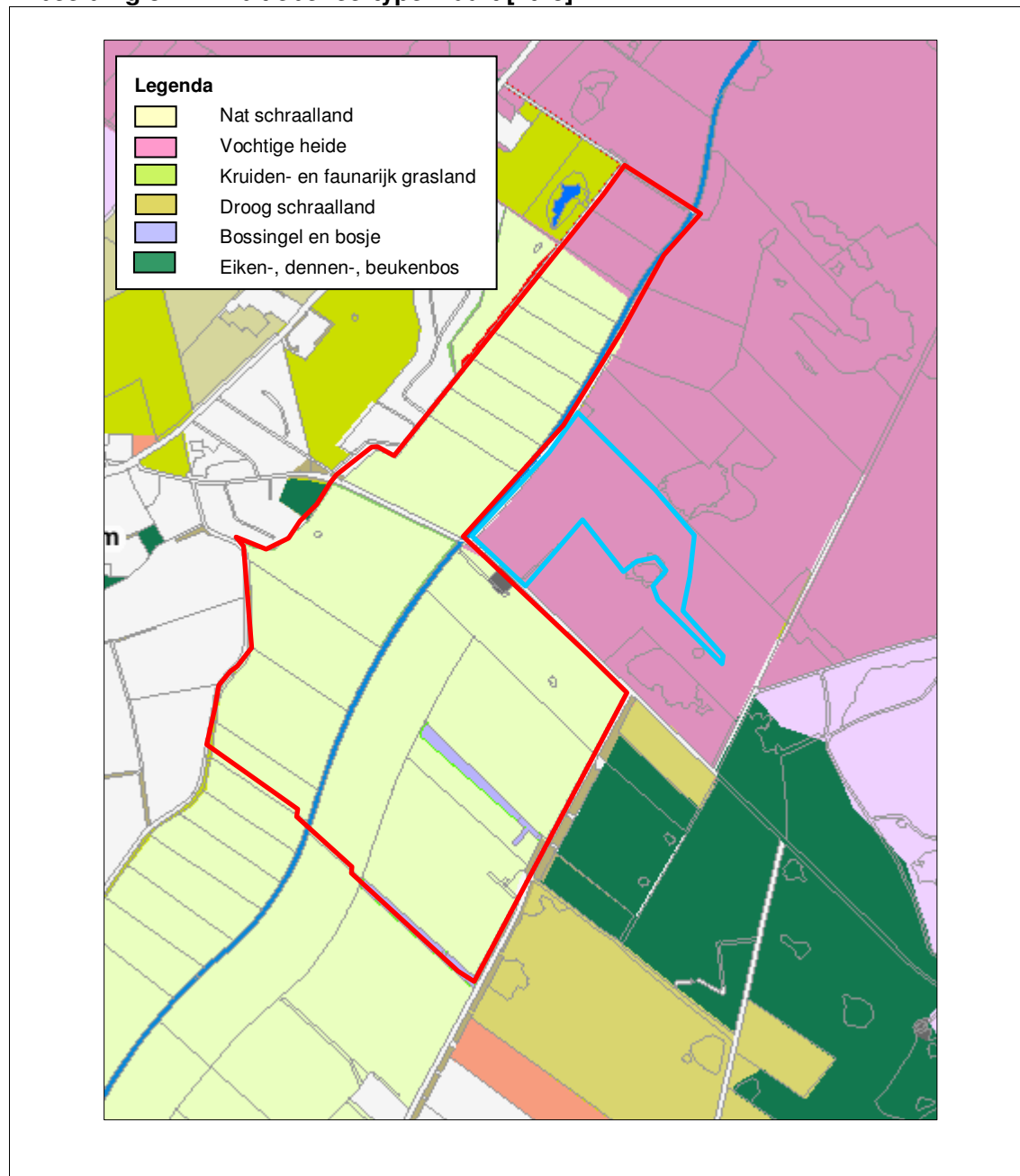
Vochtige heide omvat zowel heiden, struwelen, grazige vegetaties, veenmosplekken, kleine stilstaande watertjes als kale bodem op zandige tot venige plaatsen. Deze heiden komen vooral voor op natte zandgronden of veengebieden, van Drenthe, Oost Nederland en Noord Brabant. De bodem is doorgaans vochtig of nat, vrij zuur en voedselarm en bestaat uit zand of leem. De vegetatie wordt, net als bij droge heide, gekenmerkt door dwergstruiken, waarbij gewone dophei dominant aanwezig is. Soms overheersen grassen (pijpestrootje) of struiken als gagel. Vochtige heide is meestal arm aan soorten, maar de voorkomende soorten zijn wel karakteristiek [lit. 5].

Effecten en conclusies

Het plangebied valt binnen de EHS en bestaat uit algemene beheertypen. De natuur waar de voorkeur naar uit gaat, staat beschreven in de ambitiebeheertypenkaart. Deze natuurdoeltypen komen nog niet voor in het plangebied. De werkzaamheden zullen de EHS om-

vormen van algemene naar ambitie-natuurdoeltypen. De herinrichting heeft zodoende een verandering van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied tot gevolg. De nieuwe wezenlijke kenmerken en waarden hebben echte een hogere intrinsieke natuurwaarde en belevingswaarde. Daardoor zijn negatieve effecten op de EHS uitgesloten. Nader onderzoek is niet nodig.

Afbeelding 3.2. Ambitiebeheertypenkaart [lit. 5]

3.2. Deelgebied 2

3.2.1. Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000

Gegevens

Ook dit deelgebied ligt geheel binnen de grenzen van Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (zie bijlage I voor de instandhoudingsdoelen). Aangezien de herinrichting van Rijkmanshoeve enkele jaren geleden heeft plaatsgevonden, hebben de beschermde habitattypen van het Natura 2000-gebied zich hier nog niet kunnen ontwikkelen. Wel is in het ven het voorkomen van de kamsalamander niet uit te sluiten. Daarnaast is het deelgebied zeker een onderdeel van het foerageergebied van grauwe klauwier, roodborsttapuit, paapje. In 2011 zijn enkele broedgevallen van de roodborsttapuit vastgesteld in het deelgebied in Rijkmanshoeve [lit. 15].

Effecten ontgraving aanlegfase

De ontgraving vindt mogelijk plaats in het zomerbiotoop van de kamsalamander. Kamsalamanders trekken in het voorjaar vanuit hun winterbiotoop (beschutte bosranden en struwelen) richting wateren om te paren en eieren af te zetten. De wateren dienen hiervoor visvrij te zijn zodat de eieren en jonge larven niet gepredeerd worden door de vissen. Gedurende de wintermaanden heeft het ven en de directe omgeving ervan dus geen functie voor de kamsalamander. Geadviseerd wordt de ontgravingswerkzaamheden uit te voeren zolang de kamsalamander nog in zijn winterbiotoop verblijft. In de gebruiksfase is het gebied wederom geschikt voor de kamsalamander.

De ontgravingen vinden tevens plaats in het broedbiotoop van de roodborsttapuit. Afhankelijk van de periode waarin de werkzaamheden worden uitgevoerd, kunnen broedende exemplaren van deze en andere vogels tijdens de aanlegfase worden verstoord.

Effecten ontgraving gebruiksfase

In de gebruiksfase wordt deelgebied 2 als gevolg van de ontgravingen natter. Mogelijk ontstaat hier op termijn het habitatype 'vochtige heide'. In de eerste jaren na de ontgraving is in deelgebied 2 waarschijnlijk geen geschikt broedbiotoop voor de roodborsttapuit aanwezig. Op termijn kan het terrein weer een geschikt broedbiotoop vormen.

Conclusie ontgraving

Het voornemen heeft in de gebruiksfase een positief effect op zowel de habitattypen als de broedvogels. Afhankelijk van de uitvoeringsperiode zijn gedurende de aanlegfase negatieve effecten op de foeragerende vogelsoorten met een instandhoudingsdoel niet uit te sluiten. Daarnaast zal deelgebied 2 tijdelijk ongeschikt zijn als broedbiotoop voor de roodborsttapuit. Aangezien de soort voldoende uitwijkmogelijkheden heeft in het overige deel van Rijkmanshoeve, zijn significant negatieve effecten op het instandhoudingsdoel waarschijnlijk uit te sluiten. In een Voortoets dient dit te worden onderbouwd.

Beschermde Natuurmonumenten

Zie deelgebied 1.

3.2.2. Ecologische hoofdstructuur

Gegevens

Deelgebied 2 ligt geheel binnen de grenzen van de EHS (zie afbeelding 3.2). Binnen het deelgebied 2 wordt het beheertype 'Vochtige heide' geambieerd. Momenteel bestaat het deelgebied voornamelijk uit een droge tot vrij vochtige ruigte waarin grote oppervlakten pitrus en pijpenstrootje aanwezig zijn. Er wordt een begrazingsbeheer met schapen en Schotse Hooglanders toegepast.

Effecten en conclusies

Het plangebied valt binnen de EHS en bestaat uit algemene beheertypen. De natuur waar de voorkeur naar uit gaat, staat beschreven in de ambitiebeheertypenkaart. Deze natuurdoeltypen komen nog niet voor in het plangebied. De werkzaamheden zullen de EHS omvormen van algemene naar ambitie-natuurdoeltypen. De herinrichting heeft zodoende een verandering van de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied tot gevolg. De nieuwe wezenlijke kenmerken en waarden hebben echte een hogere intrinsieke natuurwaarde en belevingswaarde en sluiten aan op de geambieerde kenmerken en waarden. Daardoor zijn negatieve effecten op de EHS uitgesloten. Nader onderzoek is niet nodig.

4. BESCHERMDE SOORTEN

In dit hoofdstuk wordt de aanwezigheid van beschermde soorten en de eventuele negatieve effecten van het voornemen op deze soorten in en in de directe omgeving van het plangebied onderzocht.

4.1. Methode

4.1.1. Bureaustudie

Op grond van verspreidingsatlassen, internetbronnen en de op internet vrij verkrijgbare verspreidings- gegevens is aangegeven of wettelijk beschermde flora en fauna aanwezig is c.q. vrijwel met zekerheid kan worden verwacht. Om een beeld te krijgen van de aanwezige soorten zijn de verspreidingsgegevens van Natuurmonumenten [lit. 6] en de NDFF-gegevens van de Gegevensautoriteit Natuur (GAN) [lit. 7] en bijvoorbeeld de websites van Telmee [lit. 8], RAVON [lit. 9] en de Vlinderstichting [lit. 10] geraadpleegd. Op Telmee.nl worden gegevens van Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's zoals RAVON, SOVON en FLORON), samenwerkend in de koepelorganisatie VeldOnderzoek Flora en Fauna (VOFF) weergegeven.

4.1.2. Veldbezoek

Op 17 februari 2012 heeft een ecooloog van Witteveen+Bos de planlocaties bezocht. Omdat deze periode niet geschikt is voor de inventarisatie van soorten, is tijdens het veldbezoek een habitatanalyse uitgevoerd waarbij toevallige waarnemingen van flora en fauna zijn genoteerd. Deze inventarisatie is niet vlakdekkend en slechts indicatief.

4.2. Beschrijving per soortgroep

In de onderstaande beschrijvingen worden de deelgebieden tegelijkertijd behandeld (in de paragraaftitel staat dan 'deelgebied 1 en 2' vermeldt) of apart. In het laatste geval is de beschrijving per soortgroep voorzien van twee kopjes Effecten en conclusies.

4.2.1. Vaatplanten (deelgebied 1 en 2)

Gegevens

Volgens de verspreidingsgegevens van Telmee [lit. 8] is het voorkomen van de volgende licht tot zwaar beschermde vaatplantsoorten in de omgeving van het plangebied vastgesteld:

- brede wespenorchis (tabel 1-soort);
- zwanenbloem (tabel 1-soort);
- gewone dotterbloem (tabel 1-soort);
- beenbreek (tabel-2 soort);
- kleine zonnedaauw (tabel 2-soort);
- klokjesgentiaan (tabel 2-soort);
- ronde zonnedaauw (tabel 2-soort);
- wilde marjolein (tabel 2-soort);
- drijvende waterweegbree (tabel 3-soort).

Staatsbosbeheer heeft in 2008 de omgeving van de Vledder Aa ter hoogte van het plangebied en langs de meer zuidelijk gelegen Veenhuizermade geïnventariseerd op het voorkomen van vaatplanten. Hierbij zijn de bovenstaande soorten niet vastgesteld.

Ook andere beschermde soorten werden niet waargenomen. Daarentegen heeft Natuurmonumenten in 2011 een florakartering uitgevoerd op het Wapserveld [lit. 16].

Het plangebied is onderdeel van het geïnventariseerde gebied. Gedurende deze inventarisatie werden in of nabij het plangebied enkele licht en middelzwaar beschermde aangetroffen, namelijk:

- zwanenbloem (tabel 1-soort), meerdere exemplaren ten noorden van het plangebied langs de bovenloop van de Vledder Aa;
- jeneverbes (tabel 2-soort), 1 exemplaar ten oosten van Rijkmanshoeve;
- klokjesgentiaan, 1 exemplaar buiten het plangebied;
- kleine zonnedaauw, meerdere exemplaren direct ten noorden van Rijkmanshoeve;
- ronde zonnedaauw, meerdere exemplaren ten noorden en oosten van Rijkmanshoeve;
- wilde gagel (tabel 2-soort), 1 exemplaar ten noorden van het plangebied langs de bovenloop van de Vledder Aa.

Gezien het plangebied grenst aan geschikt biotopen voor de bovenstaande soorten (Drents-Friese Wold) worden de biotoopeisen van deze soorten in het onderstaande kader toegelicht.

Biotoopeisen van zwaar(der) beschermde vaatplantsoorten

Jeneverbes

Zonnige, open plekken op droge, voedselarme, zwak zure tot zure grond (stenige plaatsen en zand, vooral voormalig stuifzand). Stuifzand, duinen, open naaldbossen, struwelen, heide, rotsige hellingen en open plekken in loofbossen.

Kleine zonnedaauw

Zonnige, open plaatsen op zuur, voedselarm en nat veen, zand of leem. Heide (langs randen, in wagensporen en op afgeplagde plekken), waterkanten (venoevers), hoogveen, afgravingen (zand), droogvallende vennen, greppels, bermen en langs spoorwegen (spoorbermen).

Ronde zonnedaauw

Zonnige, open plaatsen op natte, voedselarme, zure grond. Vaak tussen veenmos (hoogveen, laagveen en venig zand of leem). Moerassige heide, hoogveen, veenmosrietland, waterkanten (langs veenplassen en op kale plekken langs slootkanten), hooiland (blauwgrasland), duinen (duinvalleien) en afgravingen (zandgroeven).

Klokjesgentiaan

Zonnige plaatsen op vochtige tot natte, voedselarme, zwak zure tot zure grond (zand, leem en veen). Heide (dopheidvelden op leem, o.a. langs paden), blauwgrasland, schraal hooiland, laag blijvend grasland, bermen in heideontginningen, afgeplagde stukken en glooiingen op de grens van natte heide en grasland.

Wilde gagel

Zonnige plaatsen op vochtige tot natte, matig voedselarme, zwak zure tot zure, venige grond (veen, zand en leem). Heide, waterkanten (langs heidevennen), hoogveen, langs berkenbroekbos op oude veendijken, langs moerasbossen, duinen (duinvalleien), langs spoorsloten en greppels en moerassen (laagveenmoeras) [lit. 12].

Veldbezoek

Gedurende het veldbezoek zijn geen beschermde vaatplantsoorten aangetroffen. De winter/ het vroege voorjaar is echter niet het juiste seizoen om de aanwezigheid van vaatplanten vast te stellen. Op basis van de aanwezige biotopen in het plangebied, kan worden bevestigd dat de middelzwaar beschermde soorten niet voorkomen in het plangebied. Het voorkomen van de licht beschermde zwanenbloem in of langs de Vledder Aa is aannemelijk.

Effecten en conclusies

Het voorkomen van licht beschermde vaatplantsoorten in of langs de Vledder Aa is aanmerkelijk.

In het kader van de Ffw geldt voor het verstoren van licht beschermde soorten een vrijstelling. Daarom hoeft voor het verstoren van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Zwaardere beschermde soorten zijn in de omgeving van het plangebied aanwezig, maar komen niet voor in het plangebied. Nader onderzoek en een ontheffingsaanvraag is daarom niet nodig.

Wel is ten alle tijden de zorgplicht van kracht waardoor effecten op flora en fauna zo goed mogelijk dient te worden voorkomen.

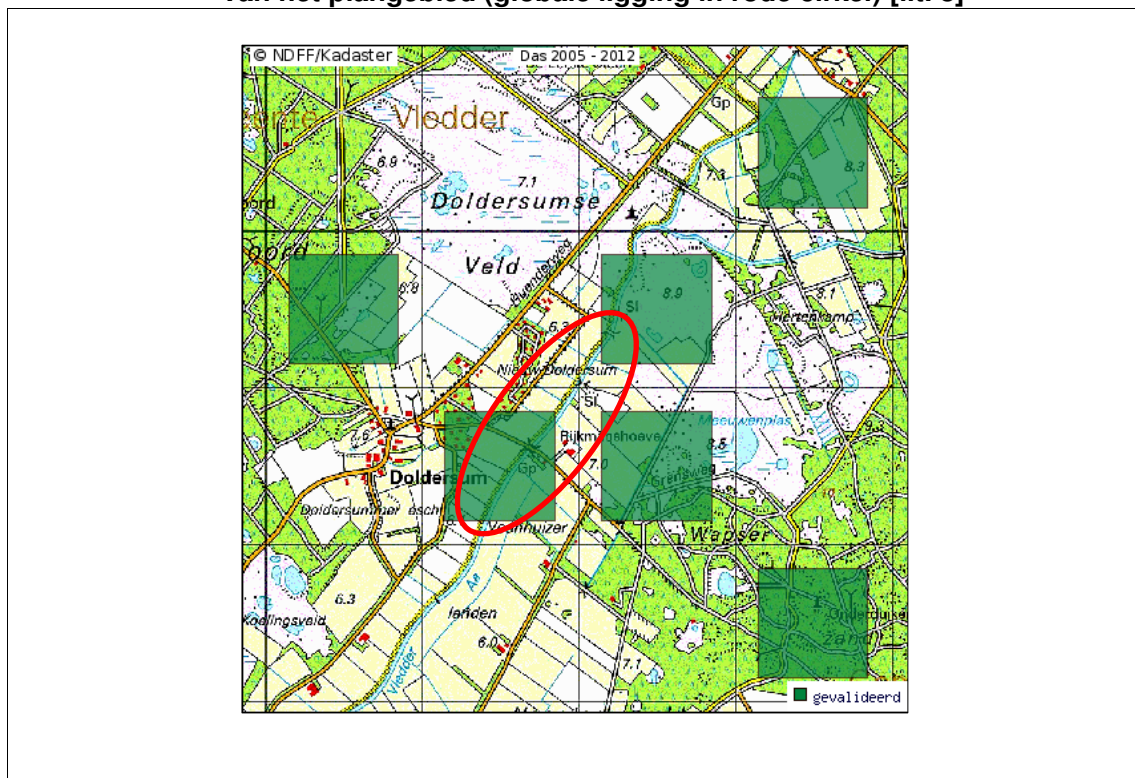
4.2.2. Zoogdieren (deelgebied 1 en 2)

Gegevens

In en in de omgeving van het plangebied komen op basis van de aanwezige biotopen de volgende licht beschermde soorten voor bosmuis, bunzing, gewone bosspitsmuis, hermelijn, ree, rosse woelmuis, veldmuis, vos en wezel. Ook enkele zwaar(der) beschermde soorten zijn in de omgeving van het plangebied aangetroffen. Het betreft de steenmarter (ten zuiden van het plangebied) en de boommarter (Drent-Friese Wold) [lit. 8]. Gezien het open karakter van het plangebied betreft het geen onderdeel van het leefgebied van beide soorten.

Op basis van de verspreidingsgegevens van Telmee.nl kan en de database van verspreidingsgegevens van Natuurmonumenten [lit. 6] worden geconcludeerd dat de das (tabel 3-soort) voorkomt in het plangebied (zie afbeelding 4.1). Het territorium van de das varieert van zo'n 30 tot 400 hectare, afhankelijk van het aanbod aan voedsel. Een territorium bevat de burcht en voedselgronden van een familiegroep. Dassen leven in uitgebreide zelf gegraven holenstelsels, ook wel burchten genoemd. Deze burchten liggen in bosranden, houtwallen, brede heggen, in hoogliggend terrein of op hellingen en altijd in de buurt van gras- en akkerland en water. Ze eten voornamelijk regenwormen die ze 's nachts in weilanden en open gebieden opsporen. Verder eten ze bosvruchten, gevallen fruit, noten, eikels, knollen, maïs, koren, paddenstoelen, knaagdieren, slakken, kevers en hommelen- en wespenbroed. In bermen, akkerranden en slootkanten wroet de das vaak naar kevers en insectenlarven. Deze biotoopbeschrijving bevestigt dat het plangebied onderdeel kan zijn van het leefgebied van de das.

Afbeelding 4.1. Het voorkomen van de das (groene vlakken) in en in de omgeving van het plangebied (globale ligging in rode cirkel) [lit. 8]

Veldbezoek

Gedurende het veldbezoek zijn in de bossen ten oosten van het plangebied (Wapserzand) op meerdere plekken sporen van de das aangetroffen (zie groene contour afbeelding 4.2). Het betrof meerdere bij elkaar gelegen mestputjes: zelf gegraven kuiltjes waarin de uitwerpselen worden gedeponneerd (latrines). Er zijn tijdens het veldbezoek geen burchten aangetroffen, wel waren enkele hollen aanwezig die mogelijk dienst doen als bijburcht. Volgens de beheerder van het gebied, dhr. Popken van Natuurmonumenten, zijn in de bossen in de nabijheid van het plangebied meerdere burchten aanwezig. Het plangebied kan dienst doen als foerageergebied, echter, door het ontbreken van houtwallen en heggen bekleedt het plangebied zeker geen optimaal foerageergebied voor de das. Het gebied ten zuiden van het plangebied en de groene contour biedt meer beschutting aan de das en is daarmee geschikter als foerageergebied.

Sporen van andere zwaar(der) beschermde soorten zijn niet aangetroffen.

Afbeelding 4.2. Ligging van het plangebied (rood en blauwe contour) ten opzichte van bosperceel met sporen van das (groen)

Effecten en conclusies

Het voorkomen van licht beschermde zoogdiersoorten in het plangebied is aannemelijk. In het kader van de Ffw geldt voor het verstoren van licht beschermde soorten echter een vrijstelling.

Het voorkomen van de boom- en de steenmarter op de planlocatie is uitgesloten, voor deze soorten vormt het plangebied geen geschikt leefgebied. Het voorkomen van de das is echter niet uit te sluiten, deze soort maakt naar verwachting gebruik van het plangebied om te foerageren. Mogelijk zijn in de omringende bossen/ bosschages burchten van deze soort aanwezig. In de directe omgeving van het plangebied zijn echter geen burchten aangetroffen tijdens het veldbezoek. Het plangebied zelf biedt onvoldoende dekking voor een burcht.

Na herinrichting is het plangebied wederom toegankelijk voor de soort en kan gezien het natuurlijker karakter mogelijk een belangrijker onderdeel van het leefgebied worden. De das heeft in de gebruiksfase zodoende baat bij het voornemen. De geplande werkzaamheden hebben geen negatief op de instandhouding van de das in de omgeving van het plangebied. De verbodsbepalingen van de Ffw worden zodoende niet overtreden. Een ontheffingsaanvraag en/of nader onderzoek is niet nodig.

4.2.3. Vleermuizen

Gegevens

Uit de verspreidingsgegevens van Waarneming.nl en Telmee.nl blijkt dat het voorkomen van enkele vleermuissoorten op de planlocatie te verwachten is. Het betreft de soorten:

- gewone dwergvleermuis;
- ruige dwergvleermuis;
- gewone grootoorvleermuis;
- laatvlieger;
- watervleermuis;
- rosse vleermuis.

De biotoopeisen van deze soorten worden in het onderstaande kader toegelicht.

Biotoopeisen van de mogelijke aanwezige vleermuizen op of in de omgeving van de planlocaties

De gewone dwergvleermuis leeft in gesloten tot half open landschappen, in kleinschalige landbouwgebieden, in dorpen, steden, parken en tuinen. Het dier jaagt in de beschutting van opgaande vegetatie, binnen de bebouwing in tuinen en bij straatlantaarns, boven water, in bossen en langs bosranden, in en langs lanen, bomenrijen, singels, houtwallen en holle wegen [lit. 3].

De ruige dwergvleermuis is een soort van half open, bosrijke landschappen. Ruige dwergvleermuizen jagen in een relatief snelle, rechtlijnige vlucht, op 2 tot 5 m hoogte, op enige afstand van de vegetatie. Vaak jagen ze langs bosranden, door lanen, boven open plekken in bos en langs houtwallen. Waterpartijen en beschutte oevers vormen een belangrijk onderdeel van het leefgebied [lit. 3].

Gewone grootoorvleermuizen jagen in langzame cirkels en een langzame, wendbare vlucht dicht op en door de vegetatie, waarbij insecten van bladeren of uit de lucht worden gegrepen. Zij vliegen rond door beschutte plekken in bossen en kleinschalig parkachtig landschap, boven bospaden, lanen en open plekken, langs bosranden en laag boven (bloeiende) kruidenbegroeiing of langs de kroon van (bloeiende) bomen. Als wendbare vliegers jagen ze ook veel in gebouwen. Ze worden zowel op zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuuren en onder dakpannen, als in holten en spleten in bomen en in vleermuiskasten gevonden [lit. 3].

Doorgaans vliegt de laatvlieger in de beschutting van bosranden, heggen en lanen op een hoogte tussen vijf en twintig meter boven (vochtige) graslanden, weilanden, langs kanalen en vaarten en in tuinen en parken met vijvers. Bij windstil weer kunnen laatvliegers ook boven open water jagen. Laatvliegers vangen insecten, hoofdzakelijk uit de lucht, maar ze pakken soms ook prooien van het gebladerte of van de grond [lit. 3].

De watervleermuis is een boombewonende soort van half open tot gesloten, waterrijk en bosrijk landschap. Grote dichtheden van deze soort worden vooral daar gevonden waar zowel beschut water als oud bos of oude bomen aanwezig zijn. De soort jaagt vlak boven het wateroppervlak van beschutte wateren of aan de beschutte kant van vijvers in landgoederen en parken en langs smalle vaarten, langzaam stromende rivieren en beken. Bij windstil weer wordt beschutting minder belangrijk. De watervleermuis kan ook boven land jagen, relatief laag boven bospaden of op beschutte, open plekken in het bos, en soms hoger tussen de boomkronen [lit. 3].

Rosse vleermuizen zijn typische bewoners van oude bomen, maar tegelijkertijd zijn ze gebonden aan open, waterrijk landschap zoals: uiterwaarden, moerassen, infiltratiegebieden, veengebieden, grote meren en de Oostvaardersplassen. Rosse vleermuizen jagen hoog in de lucht, op meer dan 100 m hoogte, veelal boven water of moeras. Ze vliegen met hoge snelheid in rechte, lange banen waarbij ze plotselinge duikvluchten en uitvallen maken. Ze blijven op relatief grote afstand van bomenrijen en bosranden [lit. 3].

Veldbezoek

Gedurende het veldbezoek zijn er geen vleermuizen aangetroffen doordat het veldbezoek gedurende de dag plaatsvond. Langs de waterloop van de Vledder Aa en de verschillende bomenrijen langs de grenzen van het plangebied kunnen vliegroutes aanwezig zijn. Ook kan langs deze elementen worden gefoerageerd door verschillende vleermuissoorten. Ter hoogte van de brug (Diverse weg) over de Vledder Aa staat een schietwilg (zie afbeelding 1.2F). In deze wilg zitten verschillende hollen en spleten die mogelijk dienst doen als paar- of zomerverblijfplaats van bijvoorbeeld gewone- en ruige dwergvleermuis, water- en rosse vleermuis.

Effecten en conclusies deelgebied 1

Het plangebied kan verschillende functies bekleden voor vleermuizen. Zolang de werkzaamheden overdag worden uitgevoerd zonder kunstmatige verlichting, worden negatieve effecten op migrerende en foeragerende vleermuizen voorkomen. Gedurende de werkzaamheden dient ervoor zorg te worden gedragen dat de wilg niet wordt beschadigd en zodoende kan blijven staan. Wanneer de oude wilg toch dient te worden gekapt dient nader onderzoek naar het voorkomen van verblijfplaatsen in de boom te worden uitgevoerd. Als in de boom verblijfplaatsen worden aangetroffen, is voor het kappen van de boom een ont-heffing van de Ffw nodig.

Effecten en conclusies deelgebied 2

Aangezien het deelgebied 2 een zeer open karakter heeft, heeft het gebied voor vleermuizen weinig tot geen functie. Mits de ontgravingen gedurende daglicht worden uitgevoerd waardoor het gebruik van kunstmatige verlichting wordt voorkomen, worden effecten op vleermuizen in de omgeving uitgesloten

4.2.4. Vogels (deelgebied 1 en 2)

Gegevens

In het plangebied kunnen naast algemeen voorkomende broedvogels ook zeldzamere soorten voorkomen. Algemene soorten die op basis van biotoopeisen in het plangebied kunnen worden aangetroffen zijn witte kwikstaart, geelgors, putter, spreeuw, houtduif, zwarte kraai, wilde eend, meerkoet en buizerd. Minder algemene soorten die in het plangebied kunnen voorkomen zijn grasmus, roodborsttapuit, tapuit, grauwe klauwier, paapje, kwartel, wespendif en boomvalk. Ook de zeldzame kwartelkoning komt voor in het plangebied (pers. comm. dhr. Slot, beheerder Staatsbosbeheer). De biotoopeisen van de kwartelkoning worden in het onderstaande kader toegelicht.

Biotoopeisen kwartelkoning

In het broedseizoen is de kwartelkoning te vinden in vochtige graslanden met een voorkeur voor een vegetatiehoogte van meer dan 50 centimeter. De kwartelkoning broedt op de grond in vochtige, dicht begroeide graslanden en ruigten. De broedperiode loopt van midden april tot midden oktober. Eind april vindt de balts plaats, in de periode mei - midden oktober wordt er genesteld. De soort overwintert in Afrika.

Als gevolg van het ontbreken van bos/ bomen in het plangebied, wordt het voorkomen van jaarrond beschermde nesten in het plangebied niet verwacht.

Veldbezoek

Gedurende het veldbezoek zijn in en in de omgeving van het plangebied de volgende soorten aangetroffen:

Tabel 4.1. Waargenomen vogelsoorten gedurende het veldbezoek

soort		
wilde eend	geelgors	grote zilverreiger
knobbelzwaan	grote bonte specht	spreeuw
grote zaagbek	buizerd	houtduif
grauwe gans	torenvalk	goudvink
zwarte kraai	koolmees	vink
roek		

Effecten en conclusies

Algemeen voorkomende broedvogels van het agrarisch gebied en ruigten kunnen in het plangebied broeden. In de ruigten tussen de weilandpercelen ten noorden van de Dieverseweg broeden verschillende soorten zoals roodborsttapuit en grauwe klauwier. Ook in de gebruiksfase vinden deze soorten wederom geschikt leefgebied in het plangebied. De effecten van de werkzaamheden op vogels waarvoor in het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold een instandhoudingsdoel is opgesteld, worden behandeld in hoofdstuk 3.1.1 en 3.2.1.

Werkzaamheden tijdens het broedseizoen (globaal van 15 maart-15 juli) kunnen broedende vogels verstoren. Daarnaast dient rekening te worden gehouden met de broedtijd van de kwartelkoning (half mei - half oktober). Voor alle inheemse vogelsoorten geldt dat opzettelijk verstoren in het broedseizoen (individueel, nesten of eieren) verboden is volgens verbodsbepaling 10 en 11 van de Ffwet. Vogels zijn op dezelfde wijze beschermd als tabel 3-soorten.

Het aanvragen van ontheffing voor het verstoren van broedvogels is in principe niet mogelijk. De effecten op vogels en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffwet zijn namelijk gemakkelijk te voorkomen, te weten door in principe twee mogelijkheden:

- buiten het broedseizoen werken, dit met risico dat sommige vogels (kwartelkoning tot in oktober kunnen broeden);
- de werkzaamheden vlak voor het broedseizoen inzetten en dan continue doorwerken (werkzaamheden niet langer dan enkele dagen stilleggen), zodat vogels niet gaan broeden in het gebied waar gewerkt wordt.

Ook als wordt geconstateerd dat in de directe omgeving van de werkzaamheden geen vogels broeden bij de start van de werkzaamheden, vindt geen overtreding van de verbodsbepalingen plaats.

4.2.5. Reptielen**Gegevens**

In het Drents-Friese Wold zijn optimale leefomstandigheden aanwezig voor reptielsoorten. De vochtige en droge heide afgewisseld met vennen en bosschages vormen een geschikt habitat voor de reptielsoorten, de volgende soorten zijn aangetroffen in het uurhok waarin de planlocatie ligt:

- levendbarende hagedis (tabel 2-soort) [lit. 7];
- hazelworm (tabel 3-soort) [lit. 7];
- ringslang (tabel 3-soort) [lit. 7];
- adder (tabel 3-soort) [lit. 7].

Ook de zandhagedis is aangetroffen in het uurhok. Het voorkomen van deze soort in het plangebied wordt echter door Dhr. Popken, de beheerder van het gebied namens Natuurmonumenten, uitgesloten.

De biotoopeisen van de reptielsoorten worden hieronder beschreven.

Biotoopeisen van mogelijk aanwezige reptielsoorten

De levendbarende hagedis leeft bij voorkeur op enigszins vochtige heide of heide met vennen en in structuurrijke weg- en spoorbermen en ruigten [lit. 9]

De hazelworm leeft op de bodem en komt vooral op zandige, begroeide, vochtige plaatsen voor. Leefgebied in bossen, bosranden, houtwallen, heide, weg- en spoorbermen, graslanden, hellingen, langs sloten en voetpaden, op puinhopen, onder mos [lit. 3].

De ringslang is in Nederland vooral gebonden aan het water in veen- en riviergebieden. De ringslang houdt zich bij voorkeur op in overgangssituaties, waar naast gelegenheid om te zonnen ook voldoende schuilplaatsen aanwezig zijn. Het voedsel van de ringslang bestaat voornamelijk uit amfibieën, zowel watersalamanders, kikkers als padden. Het grootste deel van het menu bestaat echter uit kikkers [lit. 3].

De adder komt voor in heidegebieden op de hoge zandgronden en in hoogveengebieden. Daarnaast zijn enkele populaties bekend van open bossen en spoor- en wegbermen. In deze gebieden wordt vaak de overgang van droog naar vochtig opgezocht. Voor volwassen adders vormen kleine zoogdieren (muizen en spitsmuizen) het hoofdvoedsel. In vochtige leefgebieden kunnen ook kikkers een belangrijke voedselbron zijn. [lit.3]

Veldbezoek

Als gevolg van het uitvoeren van het veldbezoek gedurende de winter, zijn geen reptielsoorten aangetroffen. Wel is voor de hazelworm en de ringslang mogelijk geschikt leefgebied aangetroffen. Langs de randen van het plangebied is voor de hazelworm geschikt leefgebied aangetroffen. De directe omgeving van de Vledder Aa is geschikt foerageergebied voor de ringslang. De ringslang plant zich plaatselijk voort in opgehoopt bladafval in het bungalowpark en mogelijk ook in de perceelslootjes in het plangebied.

Effecten en conclusies deelgebied 1

In de directe omgeving van de planlocatie komen verschillende reptielsoorten voor. De planlocatie is geschikt als leefgebied voor hazelworm en ringslang. Met name de ruige oevers van de Vledder Aa en de perceelslootjes in het overig deel van het plangebied vormen geschikt leefgebied voor de ringslang. De werkzaamheden hebben mogelijk een aantasting van de individuen en leefgebied tot gevolg. In de gebruiksfase zal het plangebied wederom geschikt zijn als leefgebied voor deze soorten.

Ter voorkoming van de tijdelijke negatieve effecten op de hazelworm kan gedurende de werkzaamheden worden gewerkt conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen. In dat geval is een ontheffing voor het tijdelijk verstoren van de hazelworm niet nodig.

Voor de tijdelijke negatieve effecten op de ringslang dient een ontheffing Ffw te worden aangevraagd. In de ontheffing dienen maatregelen te worden opgenomen waarop negatieve effecten op de ringslang worden gemitigeerd. Deze maatregelen dienen in een Ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. In dit werkprotocol dienen ook de maatregelen die noodzakelijk zijn ter voorkoming van negatieve effecten op hazelworm te worden opgenomen. Het werkprotocol dient gedurende de werkzaamheden te allen tijden in het plangebied aanwezig te zijn.

Effecten en conclusies deelgebied 2

Deelgebied 2 onderdeel van het leefgebied van adder, ringslang en levendbarende hagedis. De ontgraving heeft tot gevolg dat tijdelijk een deel van het leefgebied van de adder en de ringslang ongeschikt raakt. Op termijn zal voor deze slangensoorten het gebied wederom geschikt zijn. Voor de levendbarende hagedis wordt het deelgebied als gevolg van de vernatting mogelijk blijvend ongeschikt.

Voor de ontgravingen is het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk omdat ten aanzien van de reptielsoorten artikel 11 van de Ffw wordt overtreden.

4.2.6. Amfibieën (deelgebied 1 en 2)

Gegevens

Uit de verspreidingsgegevens van de Telmee.nl valt op te maken dat naast het voorkomen van licht beschermde amfibiesoorten in de plangebieden, ook het voorkomen van de kamsalamander (tabel 3-soort en Bijlage IV HR), poelkikker (tabel 3-soort en Bijlage IV HR), de heikikker (tabel 3-soort en Bijlage IV HR) en de rugstreeppad (tabel 3-soort en Bijlage IV HR) mogelijk is. De licht beschermde soorten betreffen de soorten bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander.

De biotoopeisen van de zwaar beschermde soorten worden hieronder beschreven.

Biotoopeisen van mogelijk aanwezige amfibiesoorten

De voortplantingshabitat van de kamsalamander wordt gevormd door vrij grote, geïsoleerde, stilstaande, half beschaduwde, voedselrijke wateren (poelen, vennen, sloten) met een goed ontwikkelde water- en oevervegetatie. De wateren moeten bovendien vrij zijn van vissen en watervogels, die anders de eieren en larven opeten. De wateren moeten een groot deel van het jaar water bevatten, maar incidenteel droogvallen kan gunstig zijn voor de kamsalamander, omdat daarmee vissen uit het water verdwijnen. De soort overwintert op het land (periode november-maart). De landhabitat wordt gevormd door kleine landschapselementen waarin voldoende vorstvrije plaatsen aanwezig zijn zoals bosjes, hagen, struwelen, houtwallen, overhoekjes en bosranden.

Poelkikkers leven in kleine, vaak geïsoleerde wateren met een rijke watervegetatie. Zo zijn ze aan te treffen in heidevennen, hoogvenen, laagveenmoerassen, poelen, sloten en natte graslanden. Ze blijken een grotere voorkeur te hebben voor voedselarme omstandigheden dan de andere groene kikkers [lit. 3].

De heikikker bewoont tal van habitats: laagveengebieden, voedselarme tot matig voedselrijke vennen, beekjes en andere waterpartijen, vochtige heide, blauwgraslanden, broek- en oibossen, beek- en rivierdalen, uiterwaarden en de vochtige duinen van Texel en Schouwen. De heikikker heeft een voorkeur voor zwak zure wateren (pH = 5.0-6.0) en hij komt vaak samen voor met de nauw verwante bruine kikker [lit. 3].

De rugstreeppad leeft vooral in open terreinen waar de bodem en vegetatie regelmatig veranderingen ondergaan, bij voorkeur op droge en losgrondige bodems die snel opwarmen. De rugstreeppad is verder ook bekend van de polders in Noord- en Zuid-Holland. De rugstreeppad staat bekend als superpionier en duikt regelmatig op bij bouwterreinen en pas opgespoten gronden in stedelijk gebied. In de Hollandse polders lijkt de soort vooral een voorkeur te hebben voor kleinere sloten met dichte onderwatervegetatie. De rugstreeppad leeft van allerlei (water)insecten, -larven, kevers, rupsen, spinnen en wormen. Zoals de meeste amfibieën is ook de rugstreeppad een uitgesproken nachtbraker. Pas tijdens het invallen van de schemering komt de pad tevoorschijn om op open plekken te gaan jagen. In agrarisch gebied vormen boerenerven en kassencomplexen onderdeel van de habitat op het land [lit. 3].

Op basis van de bovenstaande biotoopeisen is het voorkomen van de kamsalamander, poelkikker, heikikker en rugstreeppad in en/of in de omgeving van de deelgebieden niet uit te sluiten. Met name deelgebied 2 voldoet aan de biotoopeisen van de amfibiesoorten. Zowel hei- als poelkikker kunnen tevens voorkomen in de perceelssloten in deelgebied 1.

Onduidelijk is of de rugstreeppad momenteel voorkomt in de deelgebieden, deze soort kan echter in korte tijd gebieden koloniseren, mits hier de juiste omstandigheden (plasjes op zandgrond, makkelijk te vergraven ondergrond enz.) aanwezig zijn.

Veldbezoek

Op basis van het veldbezoek wordt bevestigd dat in het in deelgebied 2 zeker geschikt biotoop voor de poel- en heikikker en rugstreeppad aanwezig is. Of kamsalamander voorkomt in deelgebied 2 is onzeker door het ontbreken van onderwatervegetatie. Ook kan deelgebied 1 een onderdeel van het leefgebied van deze soorten vormen.

Effecten en conclusies

In de huidige situatie komen in de deelgebieden licht beschermde amfibiesoorten voor. Voor het verstoren van licht beschermde soorten geldt in het kader van de Ffw een vrijstelling.

Zwaar beschermde soorten zoals kamsalamander, poel- en heikikker komen in en in de omgeving van de deelgebieden voor. Hierdoor is het voorkomen van deze zwaar beschermde soorten in deelgebieden niet uit te sluiten. Met name op het perceel van Rijkmanshoeve en de sloten tussen de weilanden ten westen van de Vledder Aa kunnen onderdeel zijn van het leefgebied van deze soorten. Ondanks dat de deelgebieden in de gebruiksfase geschikter wordt als leefgebied voor deze soorten, is het optreden van negatieve effecten op poel- en heikikker in de aanlegfase niet uit te sluiten. Negatieve effecten van de werkzaamheden in Rijkmanshoeve op de kamsalamander zijn op eenvoudige wijze te mitigeren door te werken in de periode dat de kamsalamander in zijn overwinteringshabitat aanwezig is. In deze periode maakt de soort geen gebruik van de plassen in Rijkmanshoeve en kunnen hier werkzaamheden plaatsvinden. Indien niet in de overwinteringsperiode van kamsalamander kan worden gewerkt, zijn negatieve effecten niet uit te sluiten.

In de huidige situatie is ook het voorkomen van de rugstreeppad in de deelgebieden niet uit te sluiten. Gedurende de aanlegfase kan voortplantingsbiotoop (plasjes op zandgrond) ontstaan. Aangezien de rugstreeppad een echte pioniersoort is, kunnen nieuwe voortplantingshabitats snel worden gevonden en in gebruik worden genomen. Wanneer het voortplantingshabitat van de rugstreeppad tijdens de werkzaamheden wordt verstoord, wordt de Ffw overtreden.

Geadviseerd wordt een gespecialiseerd veldonderzoek te laten plaatsvinden om de aanwezigheid van de hei- en poelkikker en rugstreeppad in de deelgebieden vast te stellen, dan wel uit te sluiten. Indien bij voorbaat het uitvoeren van de werkzaamheden in Rijkmanshoeve buiten de overwinteringsperiode van de kamsalamander niet kan worden uitgesloten, is ook veldonderzoek naar het voorkomen van kamsalamander noodzakelijk. Op basis van de resultaten van het veldonderzoek kan worden bepaald of een ontheffing voor het uitvoeren van de werkzaamheden noodzakelijk is en welke mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Ook deze maatregelen dienen in het ecologisch werkprotocol te worden opgenomen.

4.2.7. Vissen

Gegevens

Het water van de Vledder Aa in deelgebied 1 biedt een geschikt leefgebied aan algemeen voorkomende vissoorten zoals stekelbaars, riet- en blankvoorn. Daarnaast is ook het voorkomen van de kleine modderkruiper (tabel 2-soort) niet uit te sluiten aangezien de soort in het verleden gedurende een inventarisatie in de Vledder Aa (in opdracht van het Waterschap) één maal is aangetroffen.

Kleine modderkruipers worden aangetroffen in sloten, beken, rivierarmen en meren. De ideale habitat ligt in stilstaande en langzaam stromende wateren. De soort is aangepast aan een leven op en in de bodem. De kleine modderkruiper komt onder meer voor in relatief brede en/of traagstromende beken in Drenthe (Drentse Aa, Hunze en Reest), de Achterhoek, de Gelderse Vallei en Noordwest-Limburg [lit. 3]. Andere beschermde vissoorten worden in dit biotoop of in deze omgeving niet verwacht.

De vennen in deelgebied 2 zijn slechts enkele jaren geleden gegraven en liggen geïsoleerd van ander oppervlakte water. In de vennen wordt het voorkomen van beschermde vissoorten niet verwacht.

Veldbezoek

Gedurende het veldbezoek is geconstateerd dat de Vledder Aa ter hoogte van de geplande werkzaamheden mogelijk geschikt leefgebied voor de kleine modderkruiper is.

Effecten en conclusies deelgebied 1

Gedurende de werkzaamheden in of nabij de Vledder Aa moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van de middelzwaar beschermde kleine modderkruiper. Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd conform de goedgekeurde gedragscode van de Unie van Waterschappen, worden negatieve effecten van de werkzaamheden op deze soort voorkomen. Dan is een ontheffingsaanvraag niet nodig. De maatregelen dienen in het ecologisch werkprotocol te worden opgenomen.

Effecten en conclusies deelgebied 2

In de vennen wordt het voorkomen van beschermde vissoorten uitgesloten. Daarnaast heeft het ontgraven van de bouwvoor langs de randen van de vennen geen negatief effect op vissen. Voor de ontgravingen worden negatieve effecten op beschermde vissoorten uitgesloten.

4.2.8. Libellen en vlinders

Gegevens

De vochtige heidevelden van het Drents- Friese Wold bieden een geschikt habitat voor de zwaar beschermde vlindersoort heideblauwtje (tabel 3-soort). De soort is gedurende inventarisaties van Staatbosbeheer [lit. 13] en Natuurmonumenten [lit. 6] en de Vlinderstichting [lit. 14] aangetroffen in de omgeving van het plangebied (Doldersummerveld, Wapserzand). Het heideblauwtje is gebonden aan vochtige heide. Hoewel zowel dopheide als struikheide waardplant zijn voor de rupsen van het heideblauwtje, komt de soort niet voor in uitgestrekte monocultures struikheide. Er is altijd dopheide in het leefgebied aanwezig, liefst met een bedekking van minimaal 40%. Dopheide is ook de belangrijkste nectarplant voor de vlinders. Een gevarieerde structuur van de vegetatie is van groot belang.

Ook is het voorkomen van de gevlekte witsnuitlibel (tabel 3-soort) in deelgebied 2 niet uit te sluiten. Dit soort is namelijk in de periode 2009-2010 gedurende inventarisaties van de Vlinderstichting [lit. 14] aangetroffen in het Wapserzand. Het voorkomen van deze zwaar beschermde soort in deelgebied 1 is niet aannemelijk aangezien de soort buiten de laagveengebieden alleen voorkomt in heidevennen en in duinplassen. Vennen waar de soort voorkomt, zijn meestal omgeven door bomen [lit. 3].

Ook een andere libelsoort, de noordse winterjuffer (tabel 3-soort), kan de deelgebieden en de omgeving ervan gebruiken als foerageergebied. Ook deze soort is eenmaal aangetroffen gedurende een inventarisatie van de Vlinderstichting in de periode 2009-2010.

In het najaar jagen ze langs bosranden, in rietlanden en ruigten en op heideveldjes op kleine insecten. Als de kou invalt, hangen de winterjuffers in pollen pijpenstrootje en struikhei, soms ook aan takken van struiken. Gedurende de winter verplaatsen ze zich regelmatig lopend door de vegetatie [lit. 3].

Veldbezoek

De beschermde vlinder- en libelsoorten zijn gedurende het veldbezoek niet aangetroffen. Het jaargetijde waarin het veldbezoek plaatsvond is niet de ideale periode voor het waarnemen van vlinder- en libelsoorten. Deelgebied 1 vormt geen essentieel onderdeel van het leefgebied voor de vlinder- en libelsoorten. Mogelijk kunnen 's zomers foeragerende exemplaren worden waargenomen. Indien deze soorten worden verstoord als gevolg van de werkzaamheden, zijn er echter ruim voldoende uitwijkmogelijkheden in de omgeving.

Deelgebied lijkt te voldoen aan een deel van de eisen van de gevlekt witsnuitlibel en de noordse winterjuffer. Ook zwervende exemplaren van het heideblauwtje zijn hier niet uit te sluiten.

Effecten en conclusies deelgebied 1

Negatieve effecten op beschermde vlinder- en libelsoorten zijn uit te sluiten. Nader onderzoek en een ontheffingsaanvraag zijn niet nodig.

Effecten en conclusies deelgebied 2

Deelgebied 2 kan een marginaal onderdeel zijn van het leefgebied van het heideblauwtje, gevlekte witsnuitlibel en de noordse winterjuffer. Gedurende de ontgravingswerkzaamheden kan dit leefgebied tijdelijk worden verstoord. Indien de soorten aanwezig zijn, hebben zij voldoende uitwijkmogelijkheden naar aangrenzende delen van het Drents-Friese Wold, die bovendien geschikter zijn dan deelgebied 2. In de gebruiksfase wordt deelgebied 2 geschikter als leefgebied voor deze soorten dan momenteel het geval is. De functionaliteit van het gebied gaat daardoor niet verloren. Nader onderzoek en een ontheffingsaanvraag zijn niet nodig.

4.2.9. Overige ongewervelden (deelgebied 1 en 2)

Gegevens

Uit de gegevens van Telmee.nl [lit.8] blijkt dat er geen overige ongewervelden zijn waargenomen in het uurhok waarin de deelgebieden liggen.

Veldbezoek

Omdat het veldbezoek in de winter heeft plaatsgevonden, is er niet gekeken naar de aanwezigheid van overige ongewervelden. Er zijn ook geen sporen aangetroffen.

Effecten en conclusies

Van de soortgroep overige ongewervelden zijn geen beschermde soorten waargenomen in de deelgebieden. Daarbij vormen de deelgebieden geen geschikt leefgebied waardoor het voorkomen van beschermde soorten is uit te sluiten. De Ffw wordt niet overtreden waardoor een ontheffingsaanvraag niet nodig is.

5. CONCLUSIE/SAMENVATTING

5.1. Beschermde gebieden

5.1.1. Natura 2000

Negatieve effecten op habitattypen en habitatsoorten met een instandhoudingsdoel worden uitgesloten. In de gebruiksfase is uitbreiding van het oppervlak van beschermde habitats mogelijk door een aangepaste inrichting van het plangebied.

Gedurende de aanlegfase zijn negatieve effecten op de beschermde broedvogelsoorten niet uit te sluiten. Verschillende van de vogelsoorten waarvoor een instandhoudingsdoel is opgesteld foerageren en/of broeden in het plangebied. De werkzaamheden hebben echter geen effect op de instandhoudingsdoelen van deze soorten. Dit dient te worden onderbouwd in een Voortoets. Een vergunning voor de Natuurbeschermingswet hoeft niet te worden aangevraagd.

5.1.2. Beschermde natuurmonumenten

Als gevolg van de onderlinge afstand tussen het plangebied en het dichtstbijzijnde BN zijn negatieve effecten op de waarden van dit BN als gevolg van het geplande voornemen uitgesloten.

5.1.3. Ecologische hoofdstructuur

De herinrichting heeft een positief effect op de EHS. De wezenlijke kenmerken en waarden van het kruidenrijk grasland en hooiland worden omgevormd naar de natuurdoeltypen vochtige heide en dotterbloemhooiland. De intrinsieke natuurwaarde en de belevingswaarde van deze natuurdoeltypen zijn dan hoger. Nader onderzoek is niet nodig.

5.2. Beschermde soorten (deelgebied 1)

Tabel 5.1. Overzicht van de mogelijk aanwezige beschermde soorten en de consequenties inzake de Flora- en faunawet

soortgroep	beschermde soorten in het plangebied aanwezig	kans op overtreding verboden Ffwet	gevolgen	onthefing aanvragen Ffwet?
vaatplanten	ja, mogelijk komen enkele tabel 1-soorten voor	ja	geen	nee, vrijstelling
grondgebonden zoogdieren	ja, mogelijk komen enkele tabel 1-soorten voor	nee, voor tabel 1-soorten is een vrijstelling voor de Ffwet van kracht	geen	nee, vrijstelling

soortgroep	beschermde soorten in het plangebied aanwezig	kans op overtreding verboden Ffwet	gevolgen	onthefing aanvragen Ffwet?
vleermuizen	ja, de planlocaties is onderdeel van vlieg-routes en foergaer-gebied voor van mogelijk meerdere zwaarder beschermde vleermuissoorten ja, in de schietwilg bij de brug over de Vledder Aa zijn mogelijk verblijfplaatsen aanwezig	nee, mits mitigerende maatregelen in acht worden genomen ja, indien de wilg wordt gekapt en verblijfplaatsen aanwezig zijn	gedurende de werkzaamheden moet het gebruik van kunstmatige verlichting worden vermeden. indien wilg wordt gekapt is nader onderzoek nodig naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen	nee, mitigerende maatregelen en moment van werkzaamheden voorkomen dat de verbodsbepalingen van de Ffwet overtreden worden. indien verblijfplaatsen aanwezig zijn in de te kappen wilg, dienen negatieve effecten voorkomen te worden; een ontheffing wordt voor het verstoren van vleermuizen niet verleend, het verkrijgen van een positieve afwijzing is nog enige tijd mogelijk
vogels	ja, in het plangebied zijn mogelijk broedende vogels aanwezig	ja	de werkzaamheden uitvoeren buiten het broedseizoen	nee, voor broedvogels is het aanvragen van een ontheffing niet mogelijk (zie toelichting onder tabel)
vissen	ja, in de Vledder Aa is de kleine modderkruiper aanwezig	ja, tenzij mitigerende maatregelen worden getroffen	negatieve effecten zo goed mogelijk voorkomen door het treffen van mitigerende maatregelen; deze maatregelen dienen te worden opgenomen in een Mitigatieplan	nee, bij het uitvoeren van mitigerende maatregelen wordt overtreding Ffw voorkomen
reptielen	ja, hazelworm aanwezig langs de rand van de bosschages (bungalowpark) in het westelijk deel van het plangebied ja, plangebied is onderdeel van het leefgebied/foerageergebied van de ringslang	ja, een tijdelijk negatief effect van de werkzaamheden wordt verwacht ja, een tijdelijk negatief effect van de werkzaamheden treedt op	gedurende de werkzaamheden dient te worden gewerkt conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen; om negatieve effecten te voorkomen het leefgebied van de ringslang wordt tijdelijk verstoord	nee, werken conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen onthefing Ffw aanvragen voor de tijdelijke verstoring van het leefgebied van de ringslang

soortgroep	beschermde soorten in het plangebied aanwezig	kans op overtreding verboden Ffwet	gevolgen	onthefing aanvragen Ffwet?
amfibieën	ja, mogelijk komen enkele tabel 1-soorten voor op alle planlocaties ja, mogelijk komen heien poelkikker en rugstreeppad voor in het plangebied	nee, voor tabel 1-soorten is een vrijstelling voor de Ffwet van kracht ja, de soorten zijn tabel 3-soorten en zodoende beschermd door de Ffw	geen nader veldonderzoek om aanwezigheid van de soorten vast te stellen, dan wel uit te sluiten	nee, vrijstelling Indiende soorten worden aangetoond en negatieve effecten ondervinden, dan is een ontheffing noodzakelijk
dagvlinders en libellen	nee	nee	geen	nee
overige ongewervelden	nee	nee	geen	nee

5.3. Beschermde soorten (deelgebied 2)

Tabel 5.2. Overzicht van de mogelijk aanwezige beschermde soorten en de consequenties inzake de Flora- en faunawet

soortgroep	beschermde soorten in het plangebied aanwezig	kans op overtreding verboden Ffwet	gevolgen	onthefing aanvragen Ffwet?
vaatplanten	ja, mogelijk komen enkele tabel 1-soorten voor	ja	geen	nee, vrijstelling
grondgebonden zoogdieren	ja, mogelijk komen enkele tabel 1-soorten voor ja, deelgebied is onderdeel van het foerageergebied van das	nee, voor tabel 1-soorten is een vrijstelling voor de Ffwet van kracht nee, de soort heeft voldoende uitwijkmogelijkheden	geen geen	nee, vrijstelling nee
vleermuizen	nee	nee	geen	nee
vogels	ja, in het plangebied zijn mogelijk broedende vogels aanwezig	ja	de werkzaamheden uitvoeren buiten het broedseizoen	nee, voor broedvogels is het aanvragen van een ontheffing niet mogelijk (zie toelichting onder tabel)
vissen	nee	nee	geen	nee
reptielen	ja, hazelworm aanwezig langs de rand van de bosschages (bungalowpark) in het westelijk deel van het plangebied	ja, een tijdelijk negatief effect van de werkzaamheden wordt verwacht	gedurende de werkzaamheden dient te worden gewerkt conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen; om negatieve effecten te voorkomen	nee, werken conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen

soortgroep	beschermde soorten in het plangebied aanwezig	kans op overtreding verboden Ffwet	gevolgen	onthefing aanvragen Ffwet?
	ja, plangebied is onderdeel van het leefgebied/foerageergebied van de ringslang, adder en levendbarende hagedis	ja, een tijdelijk negatief effect van de werkzaamheden treedt op	het leefgebied van de ringslang, adder en levendbarende hagedis wordt tijdelijk verstoord	onthefing Ffw aanvragen voor de tijdelijk verstoring van het leefgebied van de ringslang, adder en levendbarende hagedis
amfibieën	ja, mogelijk komen enkele tabel 1-soorten voor op alle planlocaties ja, mogelijk komen heien en poelkikker en rugstreeppad voor in het plangebied ja, mogelijk komt kamsalamander voor in Rijkmanshoeve	nee, voor tabel 1-soorten is een vrijstelling voor de Ffwet van kracht ja, de soorten zijn tabel 3-soorten en zodoende beschermd door de Ffw ja, tenzij gewerkt wordt buiten de periode dat de kamsalamander gebruik maakt van zijn zomerbiotoop (plassen/ vennen)	geen nader veldonderzoek om aanwezigheid van de soorten vast te stellen, dan wel uit te sluiten geen, indien wordt gewerkt buiten de zomermaanden	nee, vrijstelling Indiende soorten worden aangetoond en negatieve effecten ondervinden, dan is een ontheffing noodzakelijk nee, mits gewerkt wordt buiten de zomermaanden
dagvlinders en libellen	ja, heideblauwtje, gevlekte witsnuitlibel en noordse winterjuffer hebben marginaal leefgebied in deelgebied 2	nee, soorten hebben ruim voldoende uitwijkmogelijkheden	geen	nee
overige ongewervelden	nee	nee	geen	nee

Vogels

Het aanvragen van ontheffing voor het verstoren van de broedende vogels in het plangebied is in principe niet mogelijk (broedseizoen: globaal 15 maart-15 juli). Er bestaat immers altijd een alternatief: werken wanneer geen broedende vogels aanwezig zijn.

Behalve werken wanneer geen broedende vogels aanwezig zijn is het verstoren van vogels te voorkomen door de werkzaamheden voor het broedseizoen in te zetten en dan continu door te werken (werkzaamheden niet langer dan enkele dagen stilleggen), zodat vogels niet gaan broeden in het gebied waar gewerkt wordt.

Voor het verwijderen van jaarrond beschermde nesten is het aanvragen van een ontheffing ook niet mogelijk. Om de aanwezigheid van jaarrond beschermde vogels in het plangebied al dan niet te bevestigen wordt geadviseerd aanvullend onderzoek uit te voeren.

6. LITERATUURLIJST

1. Natura 2000 Aanwijzingsbesluit Drents- Friese Wold.
2. Gebiedendatabase van Ministerie EL&I.
3. Soortendatabase van Ministerie EL&I.
4. Kaart Natuurbeheerplan Provincie Drenthe.
5. Kaart Natuurbeheerplannen 2013 Provincie Drenthe, Ambitiebeheertypenkaart.
6. Verspreidingsgegevens Natuurmonumenten.
7. NDFF-database, GAN, gastaccount Waterschap Reest en Wieden, gecontroleerd op 21-03-2012.
8. Website van Telmee.nl.
9. Website van RAVON.
10. Website van de Vlinderstichting.
11. Website van Waarneming.nl.
12. Website Wilde-planten.nl.
13. Flora- en fauna-inventarisaties Vledder Aa, Staatsbosbeheer.
14. Vliegenthart, A.K. Huskens, V.J. Kalkman & E.Colijn. (2010). *Inventarisatie Nationaal Park Drents-Friese Wold 2009-2010*. Rapport VS2010.028, De Vlinderstichting, Wageningen.
15. Broedvogelinventarisatie (BMP), deelgebieden Berkenheuvel, Rijkmanshoeve en Vledder Aa, A. Van dijk, SOVON Vogelonderzoek Nederland.
16. A. Aptroot, 2011. Florakartering van het Wapserveld (onderdeel Nationaal Park Drents-Friese Wold) in 2011. Rapport Natuurmonumenten, 's-Graveland.

BIJLAGE I BESCHRIJVING NATURA 2000-GEBIED DRENTS FRIESE WOLD

Instandhoudingsdoelen van N2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld [lit. 1]

	Instandhoudingsdoel	Landelijke staat van instandhouding (SVI)
Habitattypen		
Stuifzandheiden met struikhei	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.	--
Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.	-
Zandverstuivingen	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.	--
Zeer zwakgebufferde vennen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit	--
Zwakgebufferde vennen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit	-
Zure vennen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit	-
Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.	-
Vochtige heiden (hogere zandgronden)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.	-
Droge heiden	Behoud oppervlakte en kwaliteit.	-
Jeneverbesstruwelen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit	-
Heischrale graslanden	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.	--
*Actieve hoogvenen (heideveentjes)	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.	--
Pioniervegetaties met snavelbiezen	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.	-
Oude eikenbossen	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.	-
Habitatsoorten		
Kamsalamander	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie	-
Drijvende waterweegbree	Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.	-
Broedvogelsoorten		
Wespendief	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	+
Zwarte specht	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	+
Boomleeuwerik	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	+
Grauwe Klauwier	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied	--
Doodaars	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	+
Draaihals	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied	--
Paapje	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	--
Roodborsttapuit	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied	+
Tapuit	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied	--

Het Drents-Friese Wold ligt op het Drents plateau. Het vormt het oorspronggebied voor diverse beekdalsystemen. Naast elkaar komen verschillende (sub)regionale hydrologische systemen van verschillende schalen voor. Verder zorgt stuivend zand op landschapsschaal voor dynamiek. Dit leidt tot een breed palet aan habitattypen in een zeer afwisselend landschap. Het gebied kent veel naaldbossen, maar daarnaast zijn stuifzanden, heidevelden, jeneverbesstruweel, schrale graslanden, vennen, loofbossen en beken aanwezig. Het stuifzand komt vooral voor op het Aekingerzand. In Berkenheuvel komen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen voor. Het Doldersummer Veld en het Wapserzand zijn twee grote heideterreinen met vochtige en natte heide met vennetjes. Natte slenken en droge zandruggen wisselen elkaar af. In het gebied van de Vledder Aa is herstel van oorspronkelijke beekdal-natuur tot stand gebracht [lit. 2].

In het plangebied zijn de beschermde habitattypen niet aanwezig. De voedselrijke graslanden langs de Vledder Aa bieden niet de juiste omstandigheden voor het bestaan van dergelijke habitats. Ook de habitatsoorten vinden geen geschikt leefgebied/groeiplaats in het plangebied. Het leefgebied van de kamsalamander bestaat uit poelen/ vennen zonder vis omringd door geschikt winterhabitat (ruigte en struweel), dit is niet aanwezig in het plangebied. Door de geringe concurrentiekracht van de drijvende waterweegbree heeft de soort slechts mogelijkheden te groeien op plekken in het open water of de kale bodems van pas gegraven of regelmatig geschoonde poelen en vennen. Deze omstandigheden zijn niet aanwezig in het plangebied. Daarbij is de soort door Staatbosbeheer gedurende vegetatie-inventarisaties nooit aangetroffen in of nabij het plangebied.

De biotoopeisen van de broedvogels worden hieronder beschreven. Daarachter is de functie van het plangebied voor de soort toegelicht.

broedvogelsoort	habitatomschrijving	functie plangebied voor soort
Wespendief	De Wespendief is een strikte bosbewoner, met een voorkeur voor de grotere (> 250 ha), oudere bossen (tenminste 40 jaar) op zandgrond. De soort ontbreekt in uitgestrekte agrarische gebieden en vermijdt meestal harde kleibodems. De soort broedt zowel in naaldbossen als in opgaande loofbossen met een rijke ondergroei.	geen
Zwarte specht	De Zwarte Specht heeft een voorkeur voor rustige, grote en redelijk oude bossen (zowel loof- als naaldbos). Ook komen ze tot broeden in meer gefragmenteerde bossen of lanen. Het voorkomen is vrijwel geheel beperkt tot de bosrijke gebieden in het oosten en het zuiden van Nederland en de binnenduinrand van de Hollandse kust.	geen
Boomleeuwerik	De Boomleeuwerik broedt op droge, zandige bodems met een schaarse begroeiing en verspreide opslag van bomen of struiken, en tevens langs de randen van meer gestructureerde vegetaties. De broedbiotoop omvat schrale heidevelden, zandverstuivingen en schrale duinen, en ook kaalslagen en brandvlaktes.	geen
Grauwe Klauwier	De Grauwe Klauwier prefereert zonnige, insectenrijke terreinen met verspreide struiken of lage bomen, zoals hoogvenen, vochtige heidelandschappen, duinen, kaalslagen, kleinschalige agrarische gebieden met veel houtwallen en mislukte cultures. De soort broedt ook langs randen van bosgebieden en langs (spoor)wegen.	mogelijk foerageergebied
Dodaars	De broedbiotoop van de dodaars bestaat uit ondiepe, voedselarme tot matig voedselrijke zoete wateren met een weelderige oevervegetatie. Het zijn vaak vennen, duinplassen, wielen, oude kleiputten of kreken. De eerste verlandingsstadia zijn zeer geschikt om te nestelen. De dodaars bouwt zijn nest veelal te midden van riet- of zeggenvegetaties of op losse pollen van bijv. pitrus, in hooguit 1 m diep water. Vaak ligt het nest op 1-5 m afstand van de oever	mogelijk foerageergebied
Draaihals	De Draaihals heeft een voorkeur voor open loofbossen met grazige bodems en broedt daarnaast ook in dennen- en lariksbossen.	geen
Paapje	Het Paapje prefereert open terreinen met een kruidenrijke vegetatie, zoals extensief beheerde hooilanden met hoogopschietende kruiden, duingebieden, hoogveengebieden en vochtige heideterreinen. Daarnaast broedt de soort op kapvlaktes, braakliggende terreinen, langs spoorbanen en kanalen. Van belang zijn uitkijk- en zangposten in de vorm van hoge kruiden, struiken, bomen of andere opgaande elementen.	mogelijk foerageergebied

broedvogelsoort	habitatomschrijving	functie plangebied voor soort
Roodborsttapuit	De broedbiotoop van de roodborsttapuit omvat heide-, hoogveen- gebieden en duinen. Verder is de soort in het zuiden en in mindere mate in het oosten van het land te vinden in kleinschalige extensief beheerde agrarische cultuurlandschappen. Deze landschappen bevatten dan een groot aandeel aan grasland, enig reliëf met bijv. greppels en paaltjes en struiken als uitkijkpost. De nestplaats bevindt zich in heide- en duinbegroeiing op of net boven de grond tussen het struweel. Of, in cultuurland, tussen de overjarige vegetatie van slootkanten en greppels. Het voedsel zoekt de roodborsttapuit tot op enkele honderden meters van het nest, in agrarisch cultuurlandschap vooral in bermen en overhoekjes	mogelijk broedbiotoop mogelijk foerageergebied
Tapuit	De broedbiotoop van de Tapuit bestaat uit schaars begroeide terreinen met voldoende uitzichtmogelijkheden in de vorm van zand- of steenhopen, boomstronken en palen, zoals duinen, heidegebieden met voldoende zandige delen, hoogveenengebieden, stuifzandgebieden en kapvlaktes [lit. 3].	geen

